

Metodika

Zdroj dat

Hlavním datovým zdrojem pro zde uváděné údaje o výdělcích zaměstnanců ve zdravotnictví je **strukturální mzdová statistika**, která se dle nařízení provádí i v ostatních zemích EU.¹ Speciální zpracování dat **za zaměstnance ve zdravotnictví** je dostupné od roku 2012, podrobnější třídění od roku 2015 resp. od roku 2018. Údaje z tohoto zdroje se mohou z metodických důvodů lišit od údajů o odměňování ve zdravotnictví sbíraných a každoročně zveřejňovaných **Ústavem zdravotnických informací a statistik (UZIS)**. Podrobněji viz níže *Výdělky lékařů a dalších zaměstnanců ve zdravotnictví dostupné z jiných datových zdrojů*.

Cílem strukturální mzdové statistiky není nalézt úroveň průměrné mzdy za celé národní hospodářství, ale poskytnout podrobné informace o mzdách **v jednotlivých zaměstnáních** (povoláních/profesích) vymezených podle mezinárodní **Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)**². Podrobné vymezení pracovníků ve zdravotnictví je podle této mezinárodní klasifikace uvedeno níže.

Strukturální mzdová statistika v současnosti vychází z dat **Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV)**, který v sobě slučuje údaje získané z:

- **Výběrového čtvrtletního šetření o průměrném výdělku** Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), které pokrývá **mzdovou sféru**³ a
- **Informačního systému o platu a služebním příjmu** (IS PSP), tj. administrativního zdroje Ministerstva financí plošně pokrývající **platovou sféru**⁴.

V ISPV se zařazují do **mzdové sféry** ekonomické **subjekty**, které **odměňují mzdou** podle § 109, odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Do této skupiny spadají všechna **soukromá zdravotnická zařízení**, a dále **krajské a městské nemocnice** a další zdravotnická zařízení majících status právní formy **akciová společnost** nebo **společnost s ručením omezeným**.

Ekonomické subjekty, které přísluší do **platové sféry**, **odměňují platem** podle § 109, odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. V případě zdravotnictví sem spadají zdravotnická zařízení přímo řízená ministerstvem zdravotnictví (např. **fakultní nemocnice, psychiatrické nemocnice a specializované zdravotnické ústavy**) nebo **příspěvkové organizace krajů či měst**.

Pro **srovnání mezd zaměstnanců ve zdravotnictví s průměrnou mzdou v ČR** se v této publikaci vychází vždy z údajů výše uvedené strukturální mzdové statistiky. Toto srovnání, poměr průměrné mzdy např. lékařů k průměrné mzdě v ČR, **se z metodických důvodů liší** od srovnání s průměrnou mzdou v ČR získanou z podnikového výkaznictví ČSÚ.

Podrobné informace o **ISPV** jsou k dispozici zde: <https://www.ispv.cz/>

Podrobné informace o **mzdové statistice ČSÚ** najdete zde: https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace

Výsledky **Strukturální mzdové statistiky** jsou k dispozici zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/struktura-mezd-zamestnancu-2022>

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/earn_ses_main_esms.htm#quality_mgmt

² https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_zamestnani_cz_isco

³ https://www.czso.cz/csu/vykazy/ispv-mps-v-1-04-ctvrtletni-setreni-o-prumernem-vydelku_psz_2023

⁴ <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/informacni-systemy/is-o-platech>

Sledované proměnné

V rámci strukturální mzdové statistiky jsou zjišťovány údaje o **hrubém měsíčním výdělku** (mzdě/platu) a **jeho složení** (podíl odměn, příplatků a náhrad) a dále údaje o **odpracované a neodpracované době za jednotlivé zaměstnance**. Za tyto zaměstnance se pak zjišťují i důležité **personální charakteristiky** jako je např. pohlaví, věk, občanství nebo nejvyšší dokončené vzdělání. Kromě těchto osobních údajů se zjišťuje i zaměstnání jednotlivých pracovníků, které je definováno podle mezinárodní Klasifikace zaměstnání. Strukturální mzdová statistika tak umožňuje poskytnout podrobné informace o mzdách **v jednotlivých zaměstnáních. Jde o údaje, které nejsou z jiných datových zdrojů v současné době k dispozici.**

Do **hrubých mezd** se ve strukturální statistice **počítají** všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vztažena k placené době, tedy počtu měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy zaměstnanec skutečně pobíral. Odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Do výpočtu hrubé měsíční mzdy se zahrnují pouze zaměstnanci, kteří u daného zaměstnavatele **odpracovali nejméně jeden měsíc**, a zároveň (dle doporučení Eurostatu) činila jejich stanovená **týdenní pracovní doba alespoň 30 hodin**.

Údaje o **průměrné mzdě a platu** jsou spočítány z úvazků přepočtených na plnou roční pracovní dobu, tj. neodrážejí konkrétní mzdu zaměstnance, která může být ovlivněna např. absencí z důvodu nemoci nebo kratším pracovním úvazkem. Vážený způsob výpočtu umožňuje korektní stanovení platové a mzdové úrovně jednotlivých zaměstnání a srovnání v čase.

V tabulkách je uvedena nejen **průměrná hrubá měsíční mzda** (aritmetický průměr), ale také **medián mezd**, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, a vypovídá tak mnohem lépe o skutečné mzdové úrovni v konkrétní kategorii. **Medián** je hodnota, jež dělí uspořádanou řadu čísel na dvě stejně početné poloviny. Platí, že nejméně 50 % hodnot je menších, nebo rovných, a nejméně 50% hodnot je větších, nebo rovných mediánu. Základní výhodou mediánu jako statistického ukazatele je skutečnost, že není ovlivněný extrémními hodnotami jako průměr.

Pro zjednodušení se v tabulkách i v textové části publikace používá **pojem mzdy**, který zahrnuje jak výdělky zaměstnanců ve mzdové, tak v platové sféře odměňování, pokud to není explicitně rozlišeno.

Upozornění: pro výpočet srovnání mezd lékařů a dalších pracovníků ve zdravotnictví vůči průměrné mzdě všech zaměstnanců v ČR (jako % průměrné mzdy), případně zaměstnanců daného pohlaví, vzdělání či zaměstnaných v dané sféře, je v této publikaci využíván údaj o průměrné mzdě získaný ze Strukturální mzdové statistiky (ISPV). Vedle toho ČSÚ každé čtvrtletí zveřejňuje údaj o průměrné hrubé měsíční mzdě za celé národní hospodářství získaný v podnikovém zjišťování z výkazu Práce 2-04 Čtvrtletní výkaz o práci⁵. Ten ovšem neumožňuje třídění podle pohlaví, věku či vzdělání zaměstnanců ani výpočet mediánu mezd. Z toho důvodu, a také aby byl zachován jednotný zdroj porovnávaných údajů, není v této publikaci využíván.

Kromě údajů **za rok 2022** obsahuje tabulková příloha údaje za **dostupnou časovou řadu**, tj. nejčastěji za roky 2012 až 2022. Data za poslední roky mohou být revidována, údaje uvedené v tabulkách se proto mohou mírně lišit od údajů zveřejněných v předchozích letech.

V tabulkové příloze jsou **nově** uvedena i dostupná rozdělení hrubých měsíčních mezd do jednotlivých pásem umožňující určit **mzdovou a platovou diferenciaci** výdělků lékařů, všeobecných sester a ošetřovatelů podle sféry jejich působení (odměňování). V případě **lékařů** je navíc uvedena i jejich diferenciaci podle **prvního a devátého decilu**, a to opět v závislosti na jejich průměrné hrubé měsíční mzdě, sféře a oboru působení.

Decily jsou hodnoty, které rozdělují vzestupně uspořádanou řadu čísel na deset částí. **První decil** je hodnota, pod kterou leží 10 % nejnižších hodnot uspořádané řady. **Devátý decil** je hodnota, nad kterou leží 10 % nejvyšších hodnot uspořádané řady. 10 % lékařů s nejnižšími výdělky nedosahuje úrovně průměrné mzdy/platu, která je v tabulce 1.15 označena jako 1. decil. Naopak 10 % lékařů s nejvyššími výdělky pobírá průměrnou mzdu/plat vyšší než je v tabulce 1.15 udaná hodnota 9. decilu.

Dále jsou **poprvé** v tabulkové příloze uvedeny i údaje o **průměrné měsíční odpracované a neodpracované době** včetně samostatně sledované době **přesčasů**, dovolené a **nemoci** vybraných zaměstnanců v platové a ve mzdové sféře odměňování. Nemoc zahrnuje pouze hodiny neodpracované z důvodu dočasné pracovní neschopnosti, nepokrývá však ošetřování člena rodiny.

Nově je také uváděn **podíl odměn**, příplatků a náhrad na celkovém průměrném platu/mzdě lékařů a dalších pracovníků ve zdravotnictví. Mezi **odměny** a prémie se zahrnuje např. 13. a 14. plat (mzda), čtvrtletní a pololetní odměny, mimořádné odměny. Patří sem i pohyblivá složka mzdy (výkonnostní, motivační), kterou některé společnosti označují jako osobní příplatek.

Příplatky zahrnují pouze zákonné příplatky (za práci ve svátek, za práci v noci, o sobotách a nedělích, za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém pracovním prostředí), nebo příplatky, které má společnost stanovené ve vnitřním předpisu nebo kolektivní smlouvě (např. příplatek za směnnost, za práci ve výškách, za uznané certifikáty, za zaškolování nových zaměstnanců apod.). Patří sem i doplatek do minimální a zaručené mzdy.

Náhrady zahrnují částky za čerpanou dovolenou, svátky, za poskytnuté volno při překážkách v práci na straně zaměstnance, při překážkách v práci na straně zaměstnavatele, při překážkách z důvodu obecného zájmu atd. Položka neobsahuje náhrady mzdy při dočasné pracovní neschopnosti.

Struktura a diferenciace hrubých mezd a odpracované a neodpracované doby uvedená v této publikaci byla získána z **veřejně dostupných údajů** z portálu **Informační systém o průměrném výděлку**, a to za vybraná zaměstnání podle podskupin a kategorií Klasifikace zaměstnání (podrobněji viz dále). Tyto údaje jsou k dispozici pouze samostatně za mzdovou nebo platovou sféru odměňování. Umožňují hlubší vhled do výdělků zaměstnanců ve zdravotnictví např. podle podílu přesčasů na odpracované době nebo zaměření na podrobnější třídění např. lékařů či vybraných pracovníků podle oborů (profesí), které vykonávají.

Detailní metodické informace o sledovaných ukazatelích jsou k dispozici zde:

<https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Metodika.aspx>

Údaje dostupné z jiných datových zdrojů

Údaje o mzdách a platech lékařů a dalších zaměstnanců ve zdravotnictví jsou k dispozici i ze zjišťování Ministerstva zdravotnictví, které provádí ÚZIS⁵ prostřednictvím tří výkazů **E (MZ)**. Tyto údaje **se liší** od zde uvedených údajů zpracovaných v rámci Strukturální mzdové statistiky **z následujících důvodů**:

- **Rozdílné vymezení zaměstnanců ve zdravotnictví** – jak je podrobně popsáno v následující kapitole, vychází vymezení zaměstnanců ve zdravotnictví v této publikaci z mezinárodní klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO), která se používá v rámci strukturální mzdové statistiky. Naproti tomu vymezení zdravotnických pracovníků ve výkazech E (MZ) vychází z jednotlivých paragrafů zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta a zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání. Ve většině případů budou v obou zdrojích zdravotničtí pracovníci vymezení shodně, ale nemusí to tak nutně být vždy.
- **Rozdílné pokrytí zahrnutých subjektů** – Zpravodajskými jednotkami výkazů E (MZ) jsou právní subjekty, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zdravotních služeb a disponují potřebným oprávněním k poskytování zdravotních služeb. Údaje jsou zjišťovány plošně od všech poskytovatelů zdravotních služeb uvedených v Národním registru poskytovatelů zdravotních služeb s výjimkou poskytovatelů zdravotních služeb všeobecný praktický lékař, praktický lékař pro děti a dorost (pediatr) a praktický gynekolog.

V systému ISPV jsou zpravodajskými jednotkami všechny subjekty odměňující platem (organizační složky státu a příspěvkové organizace). U subjektů odměňujících mzdou jde částečně o plošný (velké subjekty s více než 250 zaměstnanci) a částečně o výběrový (systematický náhodný výběr u menších subjektů s 1 až 249 zaměstnanci) sběr dat.

Údaje za platovou sféru jsou jak ve zjišťování ÚZIS, tak v datech ISPV zjišťovány plošně, tedy u všech subjektů, které pro odměňování svých zaměstnanců uplatňují předpisy o platu. Nedochozí zde k příliš velkému odlišnostem ve výstupních datech.

Naopak u dat za mzdovou sféru pozorujeme výrazné rozdíly v obou sledovaných zdrojích dat vycházející z odlišné metodiky zahrnutí zpravodajských jednotek.

- **Rozdílné zahrnutí zaměstnanců** – v datech ISPV vstupují do výpočtu průměrné hrubé měsíční mzdy či mediánu údaje pouze za zaměstnance, kteří u daného zaměstnavatele odpracovali nejméně jeden měsíc, a zároveň činila jejich stanovená týdenní pracovní doba alespoň 30 hodin. Ve zjišťování ÚZIS jsou do výpočtu zahrnuty veškeré mzdové prostředky za všechny zaměstnance, kteří v daném roce vstoupili do evidenčního počtu zaměstnanců, bez ohledu na délku trvání pracovní smlouvy a stanovenou pracovní dobu.
- **Rozdílný přístup zpracování sebraných dat** – Datový soubor ISPV umožňuje provádět dopočet sebraných údajů (z výběrového souboru) na celou populaci zaměstnanců mzdové sféry. Pro výpočet průměrné hrubé mzdy či mediánu jsou tedy užívány dopočtené údaje převážené na všechny subjekty. Zpravodajskou povinnost k výkazům E (MZ) mají sice všichni poskytovatelé lůžkové zdravotní péče i všichni poskytovatelé jiné než lůžkové formy zdravotní péče bez ohledu na zřizovatele, nicméně návratnost výkazů u nelůžkových zařízení se v roce 2022 pohybovala pod 80 % a ani u lůžkových zařízení nebyla 100%. Údaje z výkazů E (MZ) prezentované ve výstupech ÚZIS ČR vycházejí ze sebraných dat a nejsou u nich prováděny dopočty a převážení na všechny dotčené subjekty.
- **Rozdílný výpočet průměrné mzdy** - ve výstupech ÚZIS ČR z výkazů E (MZ) je průměrná mzda počítána jako podíl celkových objemů finančních prostředků na mzdy/platy pro zaměstnance v dané kategorii (lékař, všeobecná sestra,...) za rok a průměrného ročního přepočteného evidenčního počtu

⁵ Informace k výkazům jsou k dispozici zde: <https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--vyказы--2022#pracovnici-ekonomika> základní výsledky z nich lze najít v publikaci v publikaci ZDRAVOTNICTVÍ ČR: PERSONÁLNÍ KAPACITY A ODMĚŇOVÁNÍ.

zaměstnanců v odpovídající kategorii. Údaje jsou dostupné za celé kategorie pracovníků a není možné je členit podle věku či vzdělání nebo z nich získat medián mezd.

Údaje ISPV vycházejí ze zpracování dat o jednotlivých zaměstnancích, jim vyplacených mzdových položek a nemzdových plnění a přepočteného počtu jejich placených měsíců. Díky tomu lze z těchto dat získat kromě průměrné mzdy také mzdový medián a tyto hlavní ukazatele třídít v členění podle pohlaví, věku, vzdělání, občanství a dalších kritérií. Nadto jsou ze zpracování ISPV k dispozici informace o odpracované a neodpracované době, počtu hodin přesčasů a hodinovém výdělku.

Hrubá průměrná měsíční mzda ze strukturální mzdové statistiky **za všechny zaměstnance v národním hospodářství** (využívaná pro výpočet srovnání mezd lékařů a dalších pracovníků ve zdravotnictví vůči průměrné mzdě všech zaměstnanců v ČR - jako % průměrné mzdy), se **liší** (je vyšší) od průměrné mzdy, která je zjišťovaná z podnikového výkaznictví ČSÚ⁶, a to z následujících důvodů:

- v rámci průměrné hrubé měsíční mzdy získané z podnikové mzdové statistiky ČSÚ se celkový objem mzdových prostředků poměruje evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou však zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než 4 týdny.
- Další rozdíly mezi mzdovou úrovní ve srovnání s jinými statistickými zdroji mohou plynout (kromě vlivu neplacených absencí a odlišného základního souboru šetření) z faktu, že se do výsledků strukturální statistiky nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

Podrobný popis rozdílů mezi strukturální mzdovou statistikou (ISPV) a mzdovou statistikou ČSÚ lze pak najít zde: https://www.ispv.cz/getfile/cdd634ea-d483-4d6e-9b2b-f8b244b2b3d6/www_CSU_ISPV_2011.aspx?disposition=attachment

⁶ https://www.czso.cz/csu/czso/1-pmz_m

Vymezení zdravotnických pracovníků podle Klasifikace zaměstnání

Pro vymezení zdravotnických pracovníků byla použita **Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)**, která se používá v rámci výše uvedené strukturální mzdové statistiky. Tato klasifikace odpovídá mezinárodnímu standardu ISCO-08 (*International Standard Classification of Occupations*) Mezinárodní organizace práce.

Zaměstnání **lékaře, všeobecných sester a porodních asistentek** je od roku 2011 vymezeno na základě níže uvedených skupin (3místný), podskupin (4místný) a kategorií (5místný) číselných kódů klasifikace **CZ-ISCO**. **Kurzívou** jsou vyznačeny kategorie CZ-ISCO, za které **nejsou** k dispozici údaje ze Strukturální mzdové statistiky (ISPV)..

221 Lékaři (kromě zubních lékařů) celkem

2211 Praktičtí lékaři

2212 Lékaři specialisté celkem

22121	Lékaři v interních oborech
22122	Lékaři v chirurgických oborech
22123	Lékaři v gynekologii a porodnictví (pouze za platovou sféru)
22124	Lékaři v psychiatrických oborech (pouze za platovou sféru)
22125	<i>Lékaři v pediatrii</i>
22126	Lékaři v anesteziologických oborech
22127	Lékaři v radiologických oborech
22128	Lékaři bez atestace (kromě oborů praktického lékařství)

222 Všeobecné sestry a porodní asistentky se specializací celkem

2221 Všeobecné sestry se specializací celkem

22211	Staniční sestry (kromě sester v oblasti porodní asistence)
22212	Sestry pro intenzivní péči (včetně pediatrie a neonatologie)
22213	<i>Sestry pro perioperační péči</i>
22214	Sestry pro pediatrii
22215	Sestry pro péči v interních oborech
22216	<i>Sestry pro péči v chirurgických oborech</i>
22217	Sestry pro péči v psychiatrických oborech (<i>pouze za platovou sféru</i>)

2222 Porodní asistentky se specializací

322 Všeobecné sestry a porodní asistentky bez specializace celkem

3221 Všeobecné sestry bez specializace celkem

32211	Všeobecné sestry bez specializace (kromě dětských sester)
22213	Dětské sestry bez specializace

3222 Porodní asistentky bez specializace

Poznámka: V tabulkách zaměřených na mzdy lékařů ve vybraných oborech jsou vedle lékařů v jednotlivých oborech uváděny také údaje za **lékaře bez atestace**. Jedná se o lékaře, kteří zatím nedokončili proces specializačního vzdělávání a nemohou tak dle zákona samostatně vykonávat povolání lékaře. Nejsou sem započítáni lékaři, zařazení v oboru specializačního vzdělávání všeobecné praktické lékařství.

Poznámka: Rozdíl mezi všeobecnými sestrami a porodními asistentkami **se specializací** a mezi všeobecnými sestrami a porodními asistentkami **bez specializace** by měl stanovit charakter vykonávané práce. Dokladem o specializované způsobilosti je diplom o specializaci v příslušném oboru, který zdravotní sestra získá na základě složení atestační zkoušky před oborovou atestační komisí. Sestry bez specializace zahrnují nejen sestry praktických a zubních lékařů a dalších ambulantních specialistů, ale i sestry v lůžkové péči nemající diplom o specializaci v příslušném oboru. Kromě těchto kategorií sester ve zdravotnictví působí i vrchní sestry (ISCO 13424) a praktické sestry (ISCO 3256), které nejsou součástí výše uvedených všeobecných sester, ale jsou sledovány samostatně.

Kromě údajů za lékaře, všeobecné sestry a porodní asistentky byly zpracovány podle Klasifikace zaměstnání i údaje o mzdách za následující **vybrané řídicí a odborné pracovníky ve zdravotnictví** a dále za **pracovníky osobní péče ve zdravotní a sociální oblasti** vymezené rovněž na základě níže uvedených skupin (3místný), podskupin (4místný) a kategorií (5místný) číselných kódů klasifikace **CZ-ISCO**.

Řídicí pracovníci v oblasti zdravotnictví

- 13422 Primáři v oblasti zdravotnictví
- 13424 Vrchní sestry v oblasti zdravotnictví

Další odborní pracovníci ve zdravotnictví

2262 Farmaceuti

321 Zdravotničtí a farmaceutičtí technici a laboranti

- 3211 Technici a asistenti pro obsluhu lékařských zařízení celkem
- 32112 Radiologičtí asistenti
- 3212 Odborní laboranti a laboratorní asistenti v oblasti zdravotnictví celkem
- 32121 Zdravotní laboranti
- 32122 Laboratorní asistenti
- 3213 Farmaceutičtí asistenti
- 3214 Odborní pracovníci v oblasti zubní techniky, ortotiky a protetiky

3255 Odborní pracovníci v oblasti rehabilitace

3256 Praktické sestry

3258 Zdravotničtí záchranáři

Pracovníci osobní péče ve zdravotní a sociální oblasti (CZ-ISCO 532)

- 5321 Ošetřovatelé a pracovníci sociálních služeb v oblasti pobytové péče
- 5322 Ošetřovatelé a pracovníci sociálních služeb v oblasti ambulantní, terénní a domácí péče
- 53295 Sanitáři

Poznámky k vybraným zaměstnáním

V České republice jsou podmínky získání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání upraveny zákonem č. 96/2004 a jejich činnost je stanovena vyhláškou č. 55/2011 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků.

Praktická sestra (dříve zdravotnický asistent) je střední odborný zdravotnický pracovník provádějící bez odborného dohledu činnosti základní ošetrovatelské péče (pod přímým vedením všeobecné sestry nebo porodní asistentky se podílí na poskytování vysoce specializované ošetrovatelské péče). Jedná se zejména o sledování fyziologických funkcí a stavu pacienta, provádění komplexní hygienické péče, úpravu lůžka a prevenci proleženin, péči o vyprazdňování pacientů, rozdělování stravy podle diet, dohled na dodržování pitného režimu, péči o pomůcky a přístroje, provádění sterilizace a dezinfekce, zajištění činností spojených s přijetím, přemísťováním či propouštěním pacientů a další činnosti ošetrovatelské péče.

Pracovníci osobní péče ve zdravotní a sociální oblasti poskytují péči a pomoc při pohybu a každodenních činnostech pacientů, seniorů, osob v rekonvalescenci a zdravotně či jinak postižených osob ve zdravotnických a sociálních zařízeních, domácnostech a jiných rezidenčních zařízeních.

Ošetřovatel je nižší odborný zdravotnický pracovník. Pracuje pod odborným dohledem všeobecné sestry, praktické sestry, porodní asistentky, nebo radiologického asistenta a podílí se na poskytování základní ošetrovatelské péče a specializované ošetrovatelské péče v rámci ošetrovatelského procesu. Zejména provádí hygienickou péči u pacientů včetně základní prevence proleženin a úpravy lůžka, pomáhá při jídle ležícím nebo nepohyblivým pacientům, popřípadě je krmí, pečuje o vyprazdňování pacientů, měří tělesnou teplotu, doprovází pacienty na odborná vyšetření, pečuje o úpravu prostředí pacientů a další činnosti ošetrovatelské péče.

Sanitář je pomocný zdravotnický pracovník. Vykonává pomocné a obslužné činnosti nutné pro poskytování ošetrovatelské péče, preventivní, léčebné, diagnostické a paliativní péče, většinou pod dozorem zdravotní

sestry nebo jiného odborného zdravotnického pracovníka způsobilého k výkonu povolání bez odborného dohledu. Zejména provádí hygienickou péči o pacienta, pomáhá při polohování či manipulaci s pacienty, pomáhá při zajištění stravy pacientům, manipuluje s tlakovými nádobami a medicínskými plyny, připravuje obvazový materiál, provádí transport a třídění biologického a zdravotnického materiálu a distribuci laboratorních výsledků a další pomocné činnosti nutné k poskytování ošetrovatelské péče.

Vymezení zdravotnických pracovníků podle Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO používané v této publikaci v rámci strukturální mzdové statistiky **se v některých případech liší** od vymezení v rámci zjišťování E (MZ), kde jsou jednotlivé kategorie zdravotnických pracovníků definované podle paragrafů zákona 96/2004 Sb.

Podrobnější informace o Klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO naleznete zde:

https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_zamestnani_-cz_isco- a zde: <https://www.ispv.cz/cz/Metodicke-centrum-CZ-ISCO.aspx>

Upozornění důležitá pro správnou interpretaci publikovaných údajů

Pro správnou interpretaci publikovaných dat je třeba brát v úvahu některé skutečnosti, kterými jsou výsledné informace ovlivněny:

- **Údaje jsou dostupné pouze za zaměstnance**

Prezentované údaje se týkají pouze osob pracujících ve zdravotnictví v **zaměstnaneckém poměru**. Nejsou tedy zahrnuty osoby podnikající jako fyzické či právnické osoby, což je častý případ praktických lékařů a ambulantních specialistů.

- **Zdrojem údajů za mzdovou sféru je výběrové šetření**

Výsledky čtvrtletního šetření o průměrném výdělku, které pokrývá mzdovou sféru, jsou zatíženy výběrovou chybou, tak jako u každého výběrového šetření. U mzdové sféry se u subjektů do 250 zaměstnanců nejedná o plošné zjišťování, ale o systematický náhodný výběr, který svým rozsahem odpovídá velikostní kategorii subjektů. U nejmenších subjektů do 10 zaměstnanců, kterých je nejvíce, je výběrový podíl nejmenší. Přestože jsou sebrané údaje následně očištěny a převáženy na celou populaci subjektů, mohou být výstupy ovlivněny malým výběrovým vzorkem a výběrovou chybou.

- **Do výpočtů vstupují pouze mzdové prostředky**

Někteří lékaři zaměstnaní v soukromé sféře mohou mít vedle (relativně nízké) mzdy také podíl ze zisku, který v těchto statistikách pochopitelně není zahrnut. Na diferenciaci mezd zaměstnanců ve zdravotnictví (např. tabulky 1.14, 2.28, 5.22) lze vidět, že např. u lékařů ve mzdové sféře odměňování pobírá velká část těchto zaměstnanců „pouze“ zaručenou či jí blízkou mzdu pro tuto profesi⁷. Toto zjištění má zásadní vliv na interpretaci jejich výdělků ve srovnání jak s jinými profesemi, tak i s jejich kolegy, kteří působí v platové sféře.

Např. v roce 2022 více než desetina (13 %) lékařů zaměstnanců ve mzdové sféře měla průměrnou hrubou měsíční mzdu do 30 tis. Kč, v platové sféře to bylo méně než 0,1 %. (viz tabulka č. 1.14). Lékaři ve mzdové sféře, a to především ti zaměstnaní na pozici praktických lékařů v menších soukromých ordinacích, mají někdy i jiné než mzdové příjmy, např. podíl na zisku v těchto soukromých firmách (v privátní praxi), které vlastní či v nich mají významný majetkový podíl. Pro toto konstatování však neexistují dostupné oficiální statistické údaje. Tato mzdová diferenciaci je zřetelná i v tabulce 1.15, kde ve mzdové sféře měla desetina lékařů specialistů průměrnou mzdu nižší než 32 400Kč.

Obdobné konstatování, ale v mnohem menší míře, platí i o všeobecných sestřích a porodních asistentkách, kdy ve stejném roce jich ve mzdové sféře 20 % pobíralo průměrnou hrubou měsíční mzdu nižší než 30 tis. Kč, v platové sféře to bylo méně než 0,5 % (Tabulka 2.28).

Lékaři často pracují ve zdravotnických zařízeních i na základě jiných vztahů než pracovních k zaměstnavateli. Odměny za tyto vztahy nejsou považovány mzdou za práci. Nejčastěji to jsou odměny za práce podle dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ).

- **Průměrnou mzdu ovlivňuje odpracovaná doba**

Při interpretaci úrovně průměrné mzdy je třeba mít na paměti, že lékaři a další pracovníci ve zdravotnictví ve valné většině odpracují měsíčně více hodin, než je standardní pracovní doba (40 hodin týdně). Podíl přesčasů, za které náleží příplatky (§114 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce), je mimo jiné ovlivněn i tím, zda dané zdravotnické zařízení funguje ve směnném provozu, přičemž při třísměnném či nepřetržitém pracovním režimu činí stanovená pracovní doba 37,5 hodiny týdně. Při porovnání s průměrnou mzdou za všechny zaměstnance v ČR celkem je tedy nutné brát v potaz, že u lékařů a dalších pracovníků ve zdravotnictví jde často o mzdu za významně více odpracovaných hodin, než je průměr u všech zaměstnanců v ČR.

Zdravotnické organizace odměňujících platem jsou většinou lůžková zařízení, ve kterých jsou směnné provozy a nutnost přesčasů častější, než u ambulantních zařízení. Z toho může plynout více

⁷ V roce 2022 byla minimální zaručená mzda lékaře 29 400 Kč.

odpracovaných hodin, více přesčasů, více příplatků a vyšší výdělky u lékařů a sester v platové sféře, než ve mzdové, kde mnoho zaměstnanců pracuje v ambulantních zařízeních.

Z údajů v tabulce 1.19 je zřejmé, že v platové sféře mají lékaři specialisté mnohem vyšší průměrný počet odpracovaných hodin za měsíc, a to především díky přesčasům (164 vs. 154 odpracovaných hodin, resp. 20,5 vs. 8,5 hodin přesčasů).

Dále z dat v tabulce 1.20 vyplývá, že lékaři specialisté mají v platové sféře výrazně vyšší podíl na mzdě z příplatků než lékaři specialisté ve sféře mzdové (25% vs. 8% - údaj za rok 2022). Naopak podíl odměn na průměrné mzdě je nepatrně vyšší ve mzdové sféře než v platové.

V průměru nižší počet odpracovaných hodin (zejména nižší počet přesčasových hodin, které jsou placeny vyšší sazbou) mají ženy než muži pracující jako lékaři nebo všeobecné sestry. *Podrobněji např. tabulka 1.17 s údaji o placeném času lékařů podle pohlaví, věku a sféry působení nebo tabulka 2.32 a 2.33 Placený čas všeobecných sester a porodních asistentek se specializací (CZ-ISCO 222) podle pohlaví, a věku – údaje za platovou sféru.*

- **V různých oborech převažují muži či ženy**

Úroveň hrubých výdělků žen na pozici lékaře či všeobecné sestry je dlouhodobě nižší než v případě mužů. Při interpretaci těchto rozdílů je však třeba si uvědomit, že muži v rámci těchto kategorií zaměstnání mohou častěji než ženy působit na pozicích (oborech) obecně lépe placených než ženy. *Např. muži téměř nepracují jako všeobecné sestry pro pediatrii, kde jsou v rámci všeobecných sester se specializací nejnižší průměrné výdělky. Obdobná skutečnost platí např. pro dětské sestry bez specializace. Mezi lékaři v chirurgických oborech, což je obor s jedněmi z nejvyšších výdělků, je zaměstnáno až čtyřikrát více mužů než žen. Naopak pediatrie nebo psychiatrie jsou obory, kde lékaři oproti jiným oborům dosahují nejnižších výdělků a převažují v nich lékařky ženy.*

Ženám a mužům také jinak narůstá mzda v souvislosti s věkem. S největší pravděpodobností je především platový propad ve středním věku u žen lékařek způsoben přerušением kariéry většiny z nich v důsledku mateřské a rodičovské dovolené. Pro tato konstatování však neexistují ve veřejně dostupných údajích z výše uvedených zdrojů potřebné statistické údaje podle pohlaví

- **Covidové odměny ovlivnily mzdy v letech 2020 a 2021**

Při sledování vývoje průměrných mezd i mediánu mezd pracovníků ve zdravotnictví v čase je v roce 2022 patrný téměř ve všech kategoriích zdravotnických pracovníků pokles. Ten je daný nebyvalými mimořádnými odměnami, které byly zdravotnickým pracovníkům vypláceny v letech 2020 a 2021 za jejich mimořádné nasazení v období pandemie covid-19. Vliv covidových odměn je zřejmý také v tabulkách, kde jsou vyjádřeny podíly odměn či příplatků na průměrné mzdě (Tab. 1.20, 1.21, 2.36, 2.37, 4.20 a 5.25).

- **Jsou uváděny nominální nárůsty/poklesy hrubých mezd**

Veškeré uvedené údaje v této publikaci o meziročních nárůstech/poklesech výdělků vycházejí z **nominálních hodnot mezd/platů**, tj. nezohledňují vliv inflace. Uváděné nominální hrubé mzdy a jejich vývoj tedy nevyovídají dostatečně přesně o tom, jaký je čistý příjem ani kolik si za ně může zaměstnanec koupit.

Nárůst/pokles **reálných hrubých výdělků** je možno spočítat jako podíl indexu průměrné hrubé měsíční nominální mzdy/platu sledovaných zaměstnanců ve zdravotnictví mezi sledovanými obdobími (např. roky 2022 a 2021) a indexu spotřebitelských cen za shodné období.

Při započtení nárůstu spotřebitelských cen, se průměrná hrubá měsíční mzda lékařů v roce 2022 oproti roku 2021 reálně propadla o 12,0 % (-8 668 Kč), tj. více než poklesla průměrná reálná mzda v celém národním hospodářství (-8,5 % podle údajů ČSÚ z podnikového zjišťování). U lékařů v platové sféře činil tento reálný meziroční propad dokonce 14,2 % (- 12 850 Kč) a u zdravotních sester v platové sféře o 18,1 % (- 9 843 Kč). Při započtení inflace (15,1 % - roční inflace v roce 2022) se tak reálné výdělky lékařů a zdravotních sester v platové sféře v roce 2022 propadly přibližně na úroveň roku 2018.

Naopak díky zrušení superhrubé mzdy od 1. 1. 2021 vzrostla jednorázově všem zaměstnancům jejich čistá mzda. Např. při mediánu hrubé měsíční mzdy lékařů 79 tis. Kč v roce 2021, činil tento nárůst 4 270 Kč.

Poznámky k tabulkám

- V tabulkách i v textové části publikace se používá pojem lékaři, respektive zdravotničtí záchranáři a ošetřovatelé, pokud není uvedeno jinak, **jak pro muže tak i ženy** vykonávající tato zaměstnání. Stejně tak i pojem všeobecné sestry a praktické sestry je používán souhrnně jak pro ženy, tak pro muže, pokud není uvedeno jinak.
- Zaměstnanci s **bakalářským vzděláním** zde zahrnují zaměstnance s ukončeným vyšším odborným a bakalářským stupněm vzdělání a zaměstnanci s **vysokoškolským vzděláním** zahrnují zaměstnance s ukončeným magisterským nebo doktorským stupněm vzdělání.
- Údaje nahrazené hvězdičkou (*) nevyhověly publikačním kritériím, konkrétně kvalita odhadu mediánu hrubé měsíční mzdy měla průměrnou chybu větší než $\pm 10,0\%$.
- Tečka (.) je v tabulkách na místech, kde není údaj dostupný.
- Pomlčka (-) v buňce označuje, že daný jev nenastal.